

Proslava obljetnice Oluje u Kninu još je jednom aktualizirala pitanje legitimnosti pozdrava "za dom spremni", a s njime i pitanje relativizacije zločinačke prirode NDH.

Ministar pravosuđa Dražen Bošnjaković pokušao je u utorak opravdati činjenicu da su ga pripadnici HOS-a u Kninu na sav glas izvikivali unatoč tome što su razni sudovi, uključujući i Vrhovni i Ustavni, jasno dali do znanja da je riječ o pozdravu korištenom u NDH, koji predstavlja manifestaciju rasističke ideologije. Ne samo da su dali do znanja, već su u skladu s tim zaključkom donijeli više osuđujućih presuda, među ostalima i nogometašu Josipu Šimuniću.

"To nije bilo na nekakvom javnom prostoru gdje se poziva na mržnju, nasilje, nego se to treba podvesti pod komemoriranje", protumačio je Bošnjaković činjenicu da policija ovaj put nije i neće reagirati.

"Nije uvijek stvar crno-bijela kako se želi prezentirati. Mi smo u okviru Hrvatske vojske imali i jedinice HOS-a i te jedinice su potpuno legalne, imaju legalni grb i taj grb sadrži pozdrav 'za dom spremni'. I zato, kada se taj pozdrav izvikuje, uvijek treba gledati okolnosti, mjesto i vrijeme kada se on izriče. Ako je u komemorativnom prostoru koji se odnosi i na pripadnike HOS-a, tada to ne možemo osuditi i ne možemo procesuirati", rekao je HDZ-ov ministar.

Prvi čovjek pravosuđa tako je zasjeo u poziciju koju je u veljači zauzela predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović kada se prvo zaletjela s izjavom da je "za dom spremni" stari hrvatski pozdrav, da bi se potom vadila i tumačila da on to baš i nije, a opet na neki način i je.

"'Za dom' je jedna od povijesnih varijanti hrvatskog pozdrava i pokliča, a 'za dom spremni' je službeni, kompromitirani pozdrav Nezavisne Države Hrvatske (NDH) koji treba razlikovati od pokliča 'za dom spremni' pripadnika postrojbi iz Domovinskog rata, koji je dio njihovih nikad zabranjenih insignija", rekla je predsjednica Republike Kolinda Grabar-Kitarović.

Nešto kao slavna Schroedingerova mačka u paradoksu umnog eksperimenta u kojem je u kutiji u kvantnoj superpoziciji - i mrtva i živa istovremeno. No istovremeno potpuno u skladu s paradoksalnim zaključkom tzv. Vijeća za prošlost, premijera Andreja Plenkovića, prema čijim dokumentima je ZDS "protuustavan, ali iznimno dopušten". Jednako tako i u skladu s paradoksalnom tezom Bošnjakovića da vikanje pred spomenikom u Kninu nije vikanje na javnom mjestu.

Ovakvim interpretacijama, u nastojanju da se dodvore radikalnim desničarima u svojim redovima, a osobito hosovcima koji će teško odustati od tog pozdrava, kao i od koketiranja s ustaškom ideologijom generalno, HDZ-ov ministar, premijer i predsjednica ogriješili su se ne samo o pravosuđe i povijest ,već i o zdravu pamet i pamćenje.

Ne postoji nijedan dokument osim ustaških sa 'za dom spremni'

Prije svega, ponovimo još jednom utvrđeno gradivo - "za dom spremni" nije nikakav stari hrvatski pozdrav, ni u kakvoj varijanti, niti u bilo kojoj skraćenoj verziji; nije to ni "za dom", ni "spremni", niti "spremni za dom", niti "dom", ni išta što je od tih riječi moguće iskombinirati.

Zašto je to tako i zašto tu nema 50 nijansi sive, za Index je još jednom pojasnio povjesničar dr. sc. Hrvoje Klasić, profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

"Stvari su vrlo jednostavne. Ne postoji apsolutno niti jedan dokument prije pojave ustaškog pokreta u kojem bi se spominjala fraza sastavljena od tri riječi – za dom spremni. S druge strane postoje na stotine dokumenata od osnutka ustaškog pokreta, posebno nakon preuzimanja vlasti i osnivanja Nezavisne Države Hrvatske, u kojima se upravo na taj način pozdravlja. Uz taj pozdrav postojala je jedna njegova emanacija, a to je 'za poglavnika i dom spremni'. No to je bila samo emanacija glavnog službenog pozdrava 'za dom spremni'", izričit je Klasić.

Fašistički režimi bili su opsjednuti stvaranjem novih naziva i simbola

Štoviše, već je više puta pokazano da je Pavelić osobno stvorio taj pozdrav. Čak je sam objasnio kako je došao na ideju o njemu, o čemu, među ostalim, svjedoči jedan članak glasila ustaške emigracije "Hrvatska straža" iz 1969. godine (slika dolje).

O tome smo već pisali na Indexu pa priču nećemo ponavljati.

Klasić kaže da je logično da je Pavelić to učinio kada se zna da su fašističke strukture u skladu sa svojim ideologijama, dolazeći na vlast, željele raskinuti s prošlošću prije njih i uvesti nove termine kako bi najavile novo doba, novi poredak, novi svijet i novog čovjeka, odnosno nadčovjeka.

"Tako Musolini nije htio biti ni premijer, niti predsjednik, već duce, što znači 'vođa'. Hitler također nije htio biti ni predsjednik niti kancelar, već führer, što također znači vođa. Oni su prilagođavali neke stare, ali i uvodili neke nove termine, znakove i simbole, kao što su primjerice kukasti križ, fašistički pozdrav, koji je emanacija rimskog, ali u novim okolnostima, novi činovi u nacističkoj vojsci i sl. Hitler je naredio da se više ne koriste pozdravi tipa 's poštovanjem', 'srdačno' i sl. već da službeni dokumenti moraju završavati sa Sieg Heil ili s Heil Hitler. Također je propisano da se mora pozdravljati s visoko podignutom desnom rukom, ni slučajno lijevom, osim u slučaju ako osoba nema desnu ruku", kaže Klasić.

NDH u tome nije zaostajala. Naprotiv, kao i u brojnim drugim nacističkim projektima, prednjačila je.

"Isto se događa s ustaškim pokretom koji želi raskinuti dotadašnju praksu pozdravljanja. Na isti način ustaški pokret prilikom dolaska na vlast želi uvesti sve novo. Ni Pavelić ne želi biti ni premijer niti predsjednik već poglavnik. Uvode se i nove titule u vojsci tipa rojnik i tabornik, termin glavni stan, inzistira se na korijenskom pravopisu, na nekim riječima koje nisu izmišljene, ali koje dotad nisu bile u raširenoj upotrebi. U svemu tome i novi pozdrav trebao je biti znak da je došlo novo vrijeme i novi pokret koji stvara novu Hrvatsku i novog hrvatskog čovjeka. U skladu s tim stvara se novi pozdrav koji glasi 'za dom spremni'. Nikada prije, ni u jednom

jedinom dokumentu niti u operi nisu se te tri riječi zajedno koristile kao pozdrav. Čak se ni sintagma 'za dom' nije koristila kao pozdrav. Ona se javlja u libretu opere Nikola Šubić Zrinski, no ne kao pozdrav, nego kao dio stihova u raznim kontekstima. Nikada nitko prije NDH nije niti jedan dio pozdrava 'za dom spremni' koristio kao pozdrav – ni 'za dom', niti 'spremni' niti zajedno 'za dom spremni'. Sve te priče o tome da taj pozdrav dolazi od bana Jelačića, Nikole Šubića Zrinskog i sl. najobičnije su izmišljotine", tumači naš povjesničar.

Kolindino operno priviđenje

Doista, prema znanstvenom radu Rozine Palić-Jelavić "Ideologemi u operi Nikola Šubić Zrinski", skladatelja Ivana pl. Zajca, u libretu opere uopće nema pozdrava ni sintagme 'za dom spremni', dok se 'za dom' ponavlja više puta. Slično vrijedi i za druge povijesne izvore.

Vjerojatno je to razlog zbog kojeg je naša predsjednica, najvjerojatnije po savjetu svojih odabranih povjesničara, odustala od starog pozdrava 'za dom spremni' i izašla s tezom o povijesnosti pozdrava, odnosno pokliča 'za dom'. Njoj i njezinim savjetnicima to se očito učinilo lakšim za braniti, a istovremeno dovoljno sličnim ustaškom pozdravu.

No tu su se njihove združene pameti opet prevarile. Naime, u libretu Zajcove opere sintagma 'za dom' nigdje nema funkciju pozdrava, nego je dio stihova kojima se izražava spremnost Hrvata da brane svoju domovinu i svoja ognjišta:

"Junaci moji vrijede, Hrvati vijek su prvi:

za dom, za rod su prvi, za dom, za rod, ne štete prolijevat svoje krvi

Za dom je slatko mrijeti"

Dakle, ne pozdrav, već eventualno poklič, pa ne čudi da je predsjednica odlučila koristiti upravo formulaciju prema kojoj je "za dom" jedna od "povijesnih varijanti hrvatskog pozdrava i pokliča", a ne samo pozdrava. Tako je izbjegla mogućnost da joj se teza o pozdravu s lakoćom obori, a istovremeno je uz poklič progurala i pozdrav. S vremenom, ako se bude dovoljno dugo ponavljalo "pozdrav i poklič", jedno uz drugo, postat će svejedno je li "pozdrav" ili "poklič". Sintagma "za dom" tako će bezbolno postat stari hrvatski pozdrav iako to do NDH i Grabar-Kitarović nije bila.

Kratko pamćenje hrvatskih političara

Klasić kaže da njemu nije strano to što postoje izmišljotine, no čudi ga što ih stvaraju ljudi koje doživljavamo ozbiljnima poput predsjednice države, premijera sa svojim vijećima, članova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, povjesničara i sl.

"Čudi me da stvaraju dilemu oko nečega što nije dilema, ili da nasjedaju na priče, a da pritom nikada nisu zatražili da im netko predstavi samo jedan, jedini autentičan dokument, dakle ne dva, koji bi potvrdio da je taj pozdrav postojao prije ustaškog pokreta. Ovdje bih naglasio da su ustaše u emigraciji, nakon što su pobjegli uglavnom u Južnu Ameriku, prilikom rasprava o nastavku djelovanja, sami inzistirali da se ne koristi termin 'ustaški' niti pozdrav 'za dom spremni'. Oni sami smatrali su da taj pozdrav nakon II. svjetskog rata previše podsjeća na zločine koji su se pod njim događali te da će biti neprihvatljiv za pobjedničku antifašističku Europu, tako da je trebalo napraviti neku distinkciju u odnosu na ta vremena s jednom novom emigracijom i novim pokretom. I Tuđman je smatrao da je pozdrav 'za dom spremni' neprikladan jer je ustaški pa su u vojsku uvedeni 'domovini vjerni' i 'pozdrav domovini'", tumači Klasić.

Pravi hosovci žele da ih se poistovjećuje s NDH i Pavelićem

Dakle, nakon što je svima u Hrvatskoj postalo jasno da nikako nije moguće dokazati da je pozdrav "za dom spremni" stari hrvatski pozdrav, da za to jednostavno nema nikakvih dokaza, iz političkih je vrhova krenula teza da je on nešto sasvim drugo kada ga koriste hosovci.

Ideja je vjerojatno da će, ako se bude dovoljno dugo ponavljalo kako je hosovski "za dom spremni" nešto sasvim različito od ustaškog, kako je on legitimni dio povijesti Domovinskog rata, i to postati stara hrvatska povijest. A ako pak hosovci budu dovoljno dugo uzvikivali "za dom spremni" na raznoraznim komemoracijama i drugim prikladnim mjestima koja se pod tako nešto mogu svesti, pozdrav "za dom spremni" postati će povijesni hrvatski pozdrav, za sve, ne samo za hosovce.

No čak i sami čelni ljudi tih postrojbi upozorili su da je teza da "za dom spremni" nije ustaški pozdrav čisti apsurd, štoviše, izdaja hosovske ustaške ideje.

Primjerice, umirovljeni general HOS-a Anto Prkačin 2017. otvoreno je na televiziji izjavio da su hosovci početkom devedesetih ZDS preuzeli samo i isključivo po uzoru na ustaše koje su im bile nedvojbeni uzor.

"To je apsolutno točno. I drago mi je da je tako. I političari su rekli, i Hasanbegović, i Nazor, i još neki da je to preuzet ustaški pozdrav", rekao je Prkačin ustvrdivši da su hosovci koji su nekoliko dana ranije organizirali presicu kako bi ukazali na razliku između svojeg i ustaškog pozdrava "lupetali gluposti".

"Nisam se odazvao jer mi je poručeno da ne miješam HOS i ustaški pokret, a o pozdravu 'za dom spremni' nemoguće je razgovarati ako se to dvoje ne poveže. Oni nesretnici u svojoj su intelektualnoj plitkoći i uskogrudnosti izdali Francetića, kao što je Juda izdao Isusa", rekao je Prkačin.

Klasić kaže da mu je danas fascinantno vidjeti koliko je kratko pamćenje hrvatskih čelnika.

"Naime, 1991. kada se osnivaio HSP i kada je ta stranka osnivala HOS, tadašnji prvaci poput Đapića, Parage i Paradžika, nikada nisu tvrdili da je 'za dom spremni' nekakav stari hrvatski pozdrav, nego su se otvoreno ponosili ustaškom tradicijom, slavili su 10. travnja, poglavnika i isticali 'za dom spremni' kao podsjetnik na ta vremena i te ličnosti. Dakle, oni sami nikada nisu taj pozdrav koristili kao stari hrvatski. Zanimljivo je da se 20 godina kasnije njih počinje braniti od nečega od čega oni uopće nisu željeli biti obranjeni. To je po meni zamjena teza, a zašto je to važno? Zato što će danas neki reći da taj pozdrav možda i potječe iz NDH, no da je ovaj koji se danas koristi zapravo iz Domovinskog rata. No činjenica da su osnivači HOS-a taj pozdrav koristili baš zato što je bio ustaški u biti pokazuje da njegovo današnje korištenje nije samo podsjetnik na Domovinski rat, nego je preko njega podsjetnik na II. svjetski rat i NDH jer su oni koji su ga 90-ih počeli koristiti imali upravo takvu namjeru. Stoga su danas zaborav i selektivna sjećanja naših čelnih političara smiješni, a 'za dom spremni' je jedan od najboljih primjera za to", poručio je Klasić.

(preneseno s portala Index hr; autor: Nenad Jarić Dauenhauer).